

Οι αντιλήψεις γονέων για τη συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία και οι προσδοκίες τους από τις παιδαγωγικές συναντήσεις στο Δημοτικό Σχολείο

Perceptions of parental involvement in the educational process and the expectations of the educational sessions at the Elementary School

Παπαδοπούλου Αναστασία, δασκάλα, μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο ΑΠΚΥ, siomos@sch.gr

Papadopoulou Anastasia, teacher, postgraduate student, siomos@sch.gr

Abstract: While the value of cooperation between the school and the family has been documented, in real terms the implementation of effective forms of cooperation between them is not easy. It is important to determine the content of the intervention programmes of cooperation according to the needs and priorities of the parents and teachers involved. The purpose of this study is to investigate the attitudes of parents concerning their active participation in the educational process and their expectations from the educational meetings with teachers. Fifty-three parents of sixth grade students from two primary school of the city of Drama participated in the research. The method of survey with questionnaire was used to collect the data. The analysis of the forty-four questionnaires revealed that parents prefer more formal forms of participation, are not willing to participate in the parents' association, while they want more frequent communication with the school and cooperation with the teacher. As for the educational meetings, parents mainly want to be informed on their children's performance and behaviour, to communicate with the teacher whenever they want and to determine the agenda of the meetings in collaboration with the teacher.

Περίληψη: Ενώ η αξία της συνεργασίας σχολείου-οικογένειας έχει τεκμηριωθεί, δεν είναι στην πράξη εύκολο να εφαρμόσουμε αποτελεσματικές μορφές συνεργασίας μεταξύ τους. Οι ανάγκες και οι προτεραιότητες των εμπλεκόμενων γονέων και δασκάλων είναι σημαντικό να καθορίσουν το περιεχόμενο παρεμβατικών προγραμμάτων συνεργασίας. Σκοπός της μελέτης είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων των γονέων για την ενεργητική συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία και οι προσδοκίες τους από τις παιδαγωγικές συναντήσεις με τους δασκάλους. Στην έρευνα συμμετείχαν πενήντα τρεις γονείς παιδιών έκτης τάξης δύο Δημοτικών Σχολείων στην πόλη της Δράμας. Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η επισκόπηση με ερωτηματολόγιο. Από την ανάλυση των 44 ερωτηματολογίων φάνηκε ότι οι γονείς προτιμούν περισσότερο τις τυπικές

μορφές συμμετοχής, δε θέλουν να συμμετέχουν στο Δ.Σ. του Συλλόγου γονέων, ενώ θέλουν συχνότερη επικοινωνία με το σχολείο και συνεργασία με το δάσκαλο. Ως προς τις παιδαγωγικές συναντήσεις, θέλουν να ενημερώνονται κυρίως για θέματα επίδοσης και συμπεριφοράς, να επικοινωνούν με το δάσκαλο όποτε θέλουν και να καθορίζουν σε συνεργασία με το δάσκαλο το περιεχόμενο των συναντήσεων.

Λέξεις κλειδιά: αντιλήψεις, γονείς, συμμετοχή, παιδαγωγικές συναντήσεις, Δημοτικό Σχολείο

1.Εισαγωγή

Η καλή συνεργασία σχολείου – οικογένειας έχει τεκμηριωθεί σύμφωνα με τη βιβλιογραφία ότι έχει θετικά αποτελέσματα για τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς και την κοινότητα (Epstein, 1992). Επίσης, οι καλές σχέσεις καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την αποτελεσματικότητα της σχολικής μονάδας (Pashardis, 1998). Γι' αυτό ίσως οι εκπαιδευτικοί επιδιώκουν περισσότερη επαφή με τους γονείς (Epstein & Becker, 1982).

Στην πραγματικότητα όμως οι σχέσεις αυτές συναντούν εμπόδια που σχετίζονται με τους γονείς (Γεωργίου, 2000^β· Epstein, 1995· Μάνεσης, 2004) και τους εκπαιδευτικούς (Βруниώτη, Κυρίδης, Σιβροπούλου & Χρυσαιφίδης, 2008· Γεωργίου, 2000^α· Epstein, 1986, 1992).

Στη βιβλιογραφία συναντάμε συγκεκριμένα «μοντέλα» που περιγράφουν τη σχέση σχολείου – οικογένειας (Bronfenbrenner, 1979· Ματσαγγούρας & Βέρδης, 2003). Ωστόσο η τυπολογία της Epstein (1992, 1995) (α) “parenting” β) “communicating”, γ) “volunteering”, δ) “learning at home”, ε) “decision making”, στ) “collaborating with community”), θεωρείται η πιο ολοκληρωμένη στη βιβλιογραφία (Poulou & Matsagouras, 2007).

Στην Ελλάδα η σχέση γονέων – σχολείου περιορίζεται στην παρακολούθηση των εργασιών στο σπίτι ή των σχολικών εκδηλώσεων και κάποιοι λίγοι γονείς συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων μέσα από τους συλλόγους γονέων (Βруниώτη κ.ά., 2008) ή η μόνη επαφή των γονιών με το σχολείο είναι οι συναντήσεις που έχουν ατομικά με τον εκπαιδευτικό, όταν παίρνουν τον έλεγχο ή όταν υπάρχει κάποιο πρόβλημα (Ψάλτη & Γαβριηλίδου, 1995).

Ο Δοδοντσάκης (1999, 2000) προτείνει δραστηριότητες και συγκεκριμένους τρόπους επικοινωνίας από την πλευρά του σχολείου που μπορεί να οδηγήσουν στη βελτίωση της συνεργασίας. Σχετικές έρευνες (Poulou & Matsagouras, 2007) δείχνουν ότι οι γονείς διαχωρίζουν τους ρόλους τους με τους δασκάλους και προτιμούν δραστηριότητες όπως οι συναντήσεις γονέων-δασκάλου μέσα στην τάξη και ενημέρωση για θέματα συμπεριφοράς του παιδιού.

Η ανάγκη λοιπόν για την εφαρμογή προγραμμάτων με σκοπό την ουσιαστική γονεϊκή συμμετοχή είναι επιτακτική, καθώς σε χώρες του εξωτερικού εφαρμόζονται τέτοια προγράμματα συστηματικά με φορέα υλοποίησης τα σχολεία (Epstein, 2001· Seeley, 1984). Έρευνες άλλωστε δείχνουν ότι η συμμετοχή των γονιών μπορεί να αυξηθεί εφαρμόζοντας αποτελεσματικά προγράμματα συνεργασίας (Eccles & Harold, 1993· Epstein & Connors, 1994· Sanders, Epstein & Tadmor, 1999), που θα λαμβάνουν υπόψη την εμπλοκή που θέλουν οι γονείς (Moroz, 2011) και οι δάσκαλοι με βάση τις ανάγκες και τις προτεραιότητές τους σε κλίμα εμπιστοσύνης και πραγματικής συνεργασίας.

Ωστόσο ο αριθμός των ερευνών που αφορούν τη συμμετοχή των γονιών στη σχολική ζωή στον ελλαδικό χώρο δεν είναι επαρκής ως προς τις περιοχές αναφοράς και τη σπουδαιότητα του θέματος. Ειδικότερα οι παιδαγωγικές συναντήσεις δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο συστηματικής έρευνας. Η σημαντικότητα της μελέτης αφορά τους εκπαιδευτικούς που θα ήθελαν να συμβάλλουν στο σχεδιασμό και την υλοποίηση ανάλογων προγραμμάτων, καθώς απουσιάζει η οργανωμένη σχετική πολιτική και τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας θα ήταν χρήσιμα για όποιον θα ήθελε να επαναλάβει παρόμοια έρευνα σε μεγαλύτερο δείγμα γονιών ή στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και της ενημέρωσης των γονέων. Εξάλλου η ενεργός ανάμιξη των γονιών και κηδεμόνων στα σχολεία απαιτεί αλλαγές στις αντιλήψεις τόσο του σχολείου όσο και της οικογένειας για τις μορφές και τα επίπεδα εμπλοκής και συμμετοχής των γονιών στα σχολεία (Συμεού, 2003).

Ειδικότερα ο σκοπός της μελέτης είναι η διερεύνηση των απόψεων των γονιών παιδιών Δημοτικών Σχολείων στη Δράμα για την ενεργητική συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία και τις προσδοκίες τους από τις παιδαγωγικές συναντήσεις με το δάσκαλο/δασκάλα της τάξης. Θα διερευνηθούν το πλαίσιο και οι δραστηριότητες της ενεργητικής συμμετοχής που προσδοκούν να έχουν οι γονείς στην εκπαιδευτική διαδικασία. Επιπρόσθετα θα εξεταστούν οι απόψεις των γονέων για το αντικείμενο των παιδαγωγικών συναντήσεων, τον τρόπο συμμετοχής τους σ' αυτές, τον τόπο, το χρόνο, τη συχνότητά τους και το ρόλο των ίδιων στην οργάνωση των συναντήσεων. Στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας επιλέγουμε την ανάλυση μερικών ερωτημάτων με τα οποία θα ασχοληθούμε.

2.Μεθοδολογία

Για την έρευνα απευθυνθήκαμε στους γονείς της έκτης τάξης δύο Δημοτικών Σχολείων στην πόλη της Δράμας. Η επιλογή έγινε με βολική δειγματοληψία, χωρίς να είναι αντιπροσωπευτική του γενικότερου πληθυσμού. Επιλέχθηκαν οι γονείς παιδιών έκτης τάξης, γιατί έχουν σίγουρα εμπειρίες σχετικές με τα θέματα της έρευνας. Η περιοχή στην οποία βρίσκονται τα σχολεία της έρευνας είναι ένας νεόδμητος οικισμός με οικογένειες που έχουν παιδιά μικρής ηλικίας. Συγκεντρώθηκαν 44 ερωτηματολόγια (5 από άνδρες, 11,4%, 30 από γυναίκες, 68,2%, 9 και από τους δύο γονείς, 20,5%). Η πλειονότητα των

ανδρών ήταν ηλικίας 44 ετών και πάνω (64,3%), είχαν τελειώσει το Λύκειο (50%), ενώ η πλειονότητα των γυναικών ήταν ηλικίας 33-43 (69,2%) και είχαν επίσης τελειώσει το Λύκειο (66,7%). Οι περισσότεροι συμμετέχοντες είχαν ένα παιδί στο Δημοτικό σχολείο (68,2%) στην έκτη τάξη (72,7%).

Το ερωτηματολόγιο κατασκευάστηκε για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης. Η επιλογή των ερωτήσεων έγινε με βάση την προσωπική μας εμπειρία ως εκπαιδευτικού και μετά από την επισκόπηση της σχετικής ελληνικής και ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας. Προηγήθηκε ομαδική συνέντευξη με γονείς ως πιλοτική έρευνα για τη συγκρότηση του ερωτηματολογίου, καθώς ορισμένες από τις παρατηρήσεις και τις απαντήσεις των γονιών περιλήφθηκαν στη διατύπωση των κλειστών ερωτήσεων ή στις απαντήσεις-δηλώσεις. Υπήρξε μέριμνα, ώστε να υπάρχει πλήρης αντιστοιχία του θεωρητικού πλαισίου και των ερωτήσεων.

Ως προς τη διάταξη των ερωτήσεων, σημειώνεται ότι στο πρώτο μέρος υπάρχουν 5 ερωτήσεις που αφορούν δημογραφικά στοιχεία των γονιών, όπως φύλο, ηλικία κ.ά. Στο δεύτερο μέρος υπάρχουν 5 ερωτήσεις για τις μορφές της ενεργητικής συμμετοχής που επιθυμούν να έχουν οι γονείς, από το “parenting”, την ανάπτυξη οικογενειακού συστήματος που να βοηθά στην ανατροφή των παιδιών, ως το “collaborating with community”, τη συνεργασία με την κοινότητα. Βασιστήκαμε στους έξι τύπους γονεϊκής συμμετοχής της Epstein (1992, 1995). Στο τρίτο μέρος περιέχονται 9 ερωτήσεις για τις παιδαγωγικές συναντήσεις (ζητήματα ενημέρωσης, χώρος, χρόνος, συχνότητα, τύπος – ατομικές, ομαδικές –, συμμετέχοντες, τρόπος συμμετοχής των γονιών). Οι ερωτήσεις είναι κλειστού τύπου και δύο μόνο είναι ανοικτού τύπου (λόγοι συμμετοχής ή μη συμμετοχής στο Δ.Σ. του Συλλόγου Γονέων). Οι ερωτήσεις ήταν κατηγοριακές-δικοτομικές, διατακτικής κλίμακας (όπου 1=καθόλου, 2=λίγο, 3=αρκετά και 4=πολύ) και με απαντήσεις πολλαπλής επιλογής.

Πριν από την κύρια έρευνα πραγματοποιήθηκε πιλοτική έρευνα σε είκοσι γονείς. Η αξιολόγηση του ερωτηματολογίου από δύο κριτές, η πιλοτική έρευνα, η ανωνυμία των συμμετεχόντων και η τυποποιημένη χορήγηση του ερωτηματολογίου αύξησαν την αξιοπιστία, την εγκυρότητα και την πρακτικότητα του ερωτηματολογίου. Με τη βοήθεια των δασκάλων των τάξεων μοιράστηκε το ερωτηματολόγιο στους γονείς μέσω των μαθητών. Η αποστασιοποίησή μας ως ερευνητών από τους ερωτώμενους θεωρείται ότι διασφάλισε μεγαλύτερη ειλικρίνεια στις απαντήσεις. Οι διευθυντές των σχολικών μονάδων φρόντισαν για την παραλαβή των ανώνυμων ερωτηματολογίων σε φάκελο. Τα ερωτηματολόγια δόθηκαν την τελευταία διδακτική ώρα και ζητήθηκε από τα παιδιά να τα επιστρέψουν συμπληρωμένα από τους γονείς τους το αργότερο μετά από τρεις μέρες. Χρειάστηκε μία υπενθύμιση σε όσους δεν επέστρεψαν το ερωτηματολόγιο σε τρεις μέρες. Καταγράψαμε τις ημερομηνίες που δίναμε τα ερωτηματολόγια στο ερευνητικό ημερολόγιο, ώστε να ελέγξουμε τα χρονικά περιθώρια που υπήρχαν. Μοιράστηκαν 50 ερωτηματολόγια και επιστράφηκαν 44 (ποσοστό απόκρισης 88%).

Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η περιγραφική ανάλυση (descriptive analysis), για να υπολογιστούν οι μέσοι όροι, οι τυπικές αποκλίσεις, οι συχνότητες, τα ποσοστά των δηλώσεων και η ανάλυση αξιοπιστίας (reliability analysis), για να εξεταστεί η αξιοπιστία μέρους του ερωτηματολογίου.

3.Αποτελέσματα

Για να διερευνηθεί η εσωτερική αξιοπιστία των επτά δηλώσεων που αφορούσαν τις δραστηριότητες συμμετοχής των γονέων, χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης Cronbach's alpha. Η αρχική τιμή του ήταν 0,624, αλλά με την αφαίρεση των δηλώσεων που αφορούσαν την ενημέρωση από το δάσκαλο, τη βοήθεια στις σχολικές εργασίες και την παρακολούθηση των εκδηλώσεων η τιμή του έγινε 0,716. Για τον υπολογισμό των δραστηριοτήτων ενεργητικής συμμετοχής υπολογίστηκε ο συνθετικός μέσος όρος των δηλώσεων (2,42), οι οποίες είχαν ικανοποιητικό δείκτη εσωτερικής αξιοπιστίας ($\alpha > 0,70$).

Οι πίνακες παρουσιάζονται σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τους πίνακες που αναφέρονται στην ενεργητική συμμετοχή των γονιών και η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει τον πίνακα που αναφέρεται στις παιδαγωγικές συναντήσεις.

Ενεργητική συμμετοχή γονέων. Ο Πίνακας 1 παρουσιάζει τους μέσους όρους και τις τυπικές αποκλίσεις των βαθμών προτίμησης των γονέων στις δραστηριότητες με τις οποίες θα ήθελαν να συμμετέχουν ενεργά στη σχολική ζωή του παιδιού τους. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 1, οι γονείς προτιμούν περισσότερο την ενημέρωση από το δάσκαλο (μ.ο. 3,77), τη βοήθεια στις σχολικές εργασίες (μ.ο. 3,27) και την παρακολούθηση των εκδηλώσεων (μ.ο. 3,14). Αντίθετα, φαίνεται ότι προτιμούν «καθόλου» ή «λίγο» τη συμμετοχή στο Δ.Σ του Συλλόγου Γονέων (μ.ο. 1,77), ενώ ενδιαφέρονται «λίγο» ή «αρκετά» (μ.ο. 2,82) για τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων για θέματα του σχολείου.

Πίνακας 1. Μέσοι Όροι και Τυπικές Αποκλίσεις των Δραστηριοτήτων Ενεργητικής Συμμετοχής

	Μέσος όρος	Τυπική απόκλιση
Πώς θα θέλατε να συμμετέχετε ενεργά στη σχολική ζωή του παιδιού σας;		
Να ενημερώνεστε από το δάσκαλο, όποτε σας καλεί	3,77	,42
Να παρακολουθείτε τις εκδηλώσεις του σχολείου	3,14	,70
Να βοηθάτε το παιδί σας στις σχολικές εργασίες	3,27	,92

Να συμμετέχετε εθελοντικά σε ό,τι μπορείτε (βοήθεια σε αθλητικές εκδηλώσεις, στον εμπλουτισμό της βιβλιοθήκης, συνοδεύοντας τα παιδιά στις εκπαιδευτικές επισκέψεις)	2,68	,93
Να συμμετέχετε στη λήψη αποφάσεων για θέματα του σχολείου	2,82	,90
Να συμμετέχετε στο Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου Γονέων του Δημ. Σχολείου	1,77	,86
Να συμμετέχετε για ζητήματα που αφορούν τη γειτονιά του σχολείου	2,52	,88

Πιθανές απαντήσεις σε 4-θμια κλίμακα όπου (1)= «Καθόλου» και (4)= «Πολύ»

Πίνακας 2. Ο Πίνακας 2 παρουσιάζει τις συχνότητες και τα ποσοστά των ενεργειών τις οποίες, κατά τους γονείς, πρέπει να κάνουν ο Διευθυντής και ο δάσκαλος, για να βελτιώσουν την επικοινωνία με την οικογένεια. Όπως φαίνεται, οι περισσότεροι επέλεξαν την «πρόσκληση των γονέων συχνότερα» με ποσοστό 56,8%, με δεύτερη την «εξήγηση με υπομονή των προβλημάτων στους γονείς» με ποσοστό 47,4% και τρίτη ενέργεια «να γίνουν μικτοί σύλλογοι (γονείς & δάσκαλοι)» με ποσοστό 40,9%. Ως πιο σημαντική ενέργεια από όλες θεωρούν «να προσκαλούν τους γονείς συχνότερα» με ποσοστό 22,7%.

Πίνακας 2. Συχνότητες και Ποσοστά Ενεργειών Βελτίωσης Επικοινωνίας με την Οικογένεια

	Συχνότητες	(%)
Ο Διευθυντής και ο δάσκαλος για να βελτιώσουν την επικοινωνία με την οικογένεια θα πρέπει		
A. Να αναπτύξουν δραστηριότητες στις οποίες να εμπλέξουν τους γονείς	15	34,1
B. Να γίνουν μικτοί σύλλογοι γονέων-κηδεμόνων (γονείς & δάσκαλοι)	18	40,9

Γ. Να ενημερώσουν τους γονείς για τη σημασία της επικοινωνίας		15	34,1
Δ. Να προσκαλούν τους γονείς συχνότερα		25	56,8
Ε. Να διαθέτουν περισσότερο χρόνο για συζήτηση με τους γονείς		17	38,6
ΣΤ. Να μην επικοινωνούν με τους γονείς μόνο για αρνητικά ζητήματα		17	38,6
Ζ. Να εξηγούν με υπομονή τα προβλήματα στους γονείς		21	47,7
Θεωρώ πιο σημαντική από τις άλλες ενέργειες για τη βελτίωση της επικοινωνίας την	A	5	11,4
	B	5	11,4
	Γ	8	18,2
	Δ	10	22,7
	E	6	13,6
	ΣΤ	4	9,1
	Z	6	13,6

Επιλογή 3 ενεργειών από τους ερωτώμενους. Τα ποσοστά δεν έχουν άθροισμα το 100.

Παιδαγωγικές συναντήσεις.

Ο Πίνακας 3 δίνει τους μέσους όρους και τις τυπικές αποκλίσεις των θεμάτων για τα οποία θα ήθελαν να ενημερώνονται οι γονείς στις παιδαγωγικές συναντήσεις τους με το δάσκαλο της τάξης. Όπως φαίνεται από τον Πίνακα 3, οι ερωτώμενοι προτιμούν να ενημερώνονται πολύ για την καλή ή κακή επίδοση του παιδιού τους και τη συμπεριφορά του (μέσος όρος 3,93), για τις δυσκολίες του παιδιού τους στα μαθήματα (μέσος όρος 3,89) και για τις σχέσεις του παιδιού τους με τους συμμαθητές και τους εκπαιδευτικούς (μέσοι όροι 3,84).

Ενδιαφέρονται να ενημερώνονται λιγότερο από τα άλλα για το πρόγραμμα του σχολείου (μέσος όρος 3,09).

Πίνακας 3. Μέσοι Όροι και Τυπικές Αποκλίσεις Ζητημάτων Ενημέρωσης

	M.O.	Τυπική απόκλιση
Στις συναντήσεις με το δάσκαλο θα θέλατε να ενημερώνεστε:		
Για τις δυσκολίες του παιδιού σας στα μαθήματα	3,89	,32
Για την καλή ή κακή επίδοσή του και συμπεριφορά	3,93	,25
Για την αμέλεια του παιδιού σας	3,77	,48
Για τις σχέσεις του παιδιού σας με τους συμμαθητές του	3,84	,37
Για τις σχέσεις του παιδιού σας με τους εκπαιδευτικούς	3,84	,37
Για τους τρόπους βοήθειας του παιδιού σας εκ μέρους σας στο σπίτι	3,61	,58
Για το πρόγραμμα του σχολείου	3,09	,74
Για τον τρόπο δουλειάς του δασκάλου μέσα στην τάξη	3,26	,76
Για τους τρόπους βοήθειας προς το δάσκαλο κατά το έργο του	3,14	,88
Για προβλήματα του σχολείου, στα οποία θα μπορούσατε να βοηθήσετε εθελοντικά	3,14	,82

Απαντήσεις σε 4-θμια κλίμακα όπου (1)=Καθόλου και (4)=Πολύ

Συζήτηση αποτελεσμάτων – Συμπεράσματα

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση των απόψεων των γονέων για την ενεργητική συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία και οι προσδοκίες τους από τις παιδαγωγικές συναντήσεις με το δάσκαλο της τάξης. Ποιες δραστηριότητες θεωρούν λοιπόν, οι γονείς ότι συνιστούν την ενεργητική τους συμμετοχή; Ποιο είναι το πλαίσιο της

ενεργητικής συμμετοχής που προσδοκούν να έχουν οι γονείς; Ποια θα ήθελαν να είναι τα ζητήματα ενημέρωσής τους στις παιδαγωγικές συναντήσεις;

Πριν αναφερθούμε στις απαντήσεις των ερωτημάτων που τέθηκαν, αξίζει να σημειωθεί ότι το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε κυρίως από μητέρες (68,2%) και λιγότερο από πατέρες (11,4%). Λίγα είναι τα ερωτηματολόγια που συμπληρώθηκαν και από τους δύο γονείς (20,5%). Αυτό επιβεβαιώνει την άποψη ότι οι μητέρες εμφανίζονται να αναμειγνύονται περισσότερο σε θέματα που αφορούν τη σχολική ζωή των παιδιών (Δοδοντσάκης, 1999· Μάνεσης, 2004).

Από τα αποτελέσματα, λοιπόν, φαίνεται ότι οι γονείς ενδιαφέρονται πολύ ή αρκετά να ενημερώνονται από το δάσκαλο όποτε τους καλεί, να βοηθούν το παιδί τους στις σχολικές εργασίες και να παρακολουθούν τις εκδηλώσεις του σχολείου. Αντίθετα, οι γονείς ενδιαφέρονται λίγο ή καθόλου για τη συμμετοχή τους στο Δ.Σ του Συλλόγου Γονέων του Δημοτικού Σχολείου. Το ίδιο αποτέλεσμα φάνηκε και από την τρίτη ερώτηση του ερωτηματολογίου, καθώς η πλειονότητα των γονέων δεν επιθυμεί τη συμμετοχή στο Δ.Σ του συλλόγου Γονέων (88,6%). Επιπλέον, οι γονείς ενδιαφέρονται αρκετά ή λίγο για τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων για θέματα του σχολείου και για την εθελοντική τους συμμετοχή σε ζητήματα που αφορούν το σχολείο και τη γειτονιά.

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας συμφωνούν με τις διαπιστώσεις άλλων ερευνητών (Βруниώτη κ.ά., 2008· Μάνεσης, 2004), σύμφωνα με τις οποίες η σχέση γονέων – σχολείου στην Ελλάδα περιορίζεται στην παρακολούθηση των εργασιών στο σπίτι ή σχολικών εκδηλώσεων και μόνο λίγοι γονείς συμμετέχουν στους συλλόγους γονέων. Ενθαρρυντικές είναι οι προτιμήσεις των γονέων όσο αφορά τη συμμετοχή τους στη λήψη αποφάσεων και την εθελοντική τους συμμετοχή. Φαίνεται ότι είναι ανοικτοί σε ανάλογες πρωτοβουλίες του σχολείου. Σύμφωνα με την τυπολογία της Epstein (1992, 1995), οι γονείς προτιμούν περισσότερο τον πρώτο, το δεύτερο και τον τέταρτο τύπο συμμετοχής, “parenting”, “communicating”, “learning at home”. Η διαπίστωση αυτή δικαιολογείται, καθώς στη χώρα μας οι σχέσεις σχολείου – οικογένειας περιορίζονται στις τυπικές μορφές εμπλοκής των γονέων στη σχολική ζωή (Ηλιού, 1999).

Στην ερώτηση που αφορά τις ενέργειες που πρέπει ο Διευθυντής και ο δάσκαλος να κάνουν για τη βελτίωση της επικοινωνίας, κατά την άποψη των γονέων, μεγαλύτερη προτίμηση φαίνεται να έχει η πρόσκληση των γονέων συχνότερα, την οποία και θεωρούν πιο σημαντική από τις άλλες ενέργειες. Η συχνότερη επικοινωνία θα τους καθιστά συμμέτοχους των προβλημάτων, αλλά και ενήμερους για τις ενδεχόμενες δυσκολίες του παιδιού τους. Ακολουθούν «η εξήγηση με υπομονή των προβλημάτων στους γονείς», οι μικτοί σύλλογοι γονέων – δασκάλων και η ανάπτυξη δραστηριοτήτων στις οποίες να εμπλέξουν τους γονείς. Τελειώνοντας, η πλειονότητα των γονέων θα ήθελε την πρωτοβουλία για τις αποφάσεις του σχολείου να τις έχει το σχολείο σε συνεργασία με τους γονείς (63,6%), ενώ «το σχολείο» μόλις το 13,6%.

Από τα αποτελέσματα φαίνεται ότι οι γονείς είναι ανοικτοί σε ενέργειες του σχολείου για συχνότερη επικοινωνία, ενώ αρκετοί γονείς επιλέγουν τους μικτούς συλλόγους (Ματσαγγούρας & Βέρδης, 2003) και τις δραστηριότητες εμπλοκής τους. Οι γονείς λοιπόν θέλουν συχνότερη επικοινωνία, αλλά χρειάζονται καθοδήγηση (Lareau, 1996) και ενημέρωση με υπομονή από τους δασκάλους (Epstein, 1986). Ζητούν από το σχολείο να τους εμπλέξει σε διάφορες δραστηριότητες, για να βελτιωθεί η επικοινωνία τους και να μην περιορίζεται στις περιπτώσεις που προκύπτει κάποιο δυσάρεστο θέμα για το παιδί τους ή για το σχολείο. Το εύρημα αυτό συμφωνεί και με την έρευνα των Ψάλτη και Γαβριηλίδου (1995). Ακόμη, θέλουν περισσότερο χρόνο στις συζητήσεις τους (38,6%) και, αναγνωρίζοντας τη σημασία της επικοινωνίας, ζητούν από το σχολείο να τους ενημερώνει για τη σημασία της (34,1%). Επιθυμούν δηλαδή συζητήσεις με ειδικούς για τρόπους καλής επικοινωνίας γονέων και δασκάλων. Τα αποτελέσματα αυτά είναι σύμφωνα με εκείνα της έρευνας του Μάνεση (2004).

Από τη διάθεση συμμετοχής ή εμπλοκής των γονέων στη λειτουργία του σχολείου φαίνεται μέχρι ποιο σημείο θέλουν οι γονείς να φθάνουν τα όρια του ρόλου τους σε σχέση με το σχολείο. Αξίζει να σημειωθεί ότι η γονεϊκή εμπλοκή αναφέρεται σε δραστηριότητες οριοθετημένης από τους δασκάλους ανάμειξης των γονιών στο σχολείο, ενώ η γονεϊκή συμμετοχή αφορά ένα διαφορετικό πλαίσιο σχέσεων, όπου οι δύο πλευρές μοιράζονται ευθύνες και εξουσία συνεχώς.

Οι γονείς θέλουν το σχολείο να λειτουργεί ως ανοικτό σύστημα, όπου οι ίδιοι θα συνεργάζονται με τους δασκάλους για τις αποφάσεις και τις δραστηριότητες, διαχωρίζοντας όμως το ρόλο του δασκάλου που γι' αυτούς πρέπει να είναι πρωτεύων. Τελικά φαίνεται ότι τα οφέλη της ανάμειξης των γονιών στη σχολική ζωή παρουσιάζονται όταν οι γονείς είναι «ενήμεροι, γνώστες, ενθαρρυντικοί και εμπλεγμένοι» (Epstein, 1992: 1141).

Ως προς τις παιδαγωγικές συναντήσεις και τα ζητήματα ενημέρωσης οι γονείς προτιμούν περισσότερο την ενημέρωση για θέματα επίδοσης και συμπεριφοράς, για τις δυσκολίες του παιδιού τους στα μαθήματα και τις σχέσεις με τους συμμαθητές και τους εκπαιδευτικούς και λιγότερο για το πρόγραμμα του σχολείου, για τους τρόπους βοήθειας προς το δάσκαλο και για τα προβλήματα στα οποία θα μπορούσαν να βοηθήσουν εθελοντικά. Οι μικρές τυπικές αποκλίσεις δηλώνουν μικρή διασπορά στις απαντήσεις, αν και το δείγμα είναι μικρό και μεροληπτικό. Τα αποτελέσματα είναι σύστοιχα με τα αυτά της έρευνας των Ρουλίου και Matsagouras (2007), σύμφωνα με τα οποία οι γονείς προτιμούν περισσότερο την ενημέρωση για θέματα επίδοσης και συμπεριφοράς και τις συναντήσεις γονέων – δασκάλων μέσα στην τάξη. Ο Μάνεσης (2004) στην έρευνά του σε σχετική ερώτηση για τα ζητήματα για τα οποία συζητά ο δάσκαλος με τους γονείς κατέληξε στα ίδια αποτελέσματα και υποστηρίζει ότι τα υψηλά ποσοστά προτίμησης σε αυτά τα θέματα πιθανόν να οφείλονται στις προβαλλόμενες επιθυμίες και προσδοκίες των γονέων. Οι έρευνες άλλωστε στην Ευρώπη και στην Αμερική δείχνουν ότι αυτά είναι κυρίως τα ζητήματα για τα οποία ενημερώνουν οι δάσκαλοι τους γονείς (Δοδοντσάκης, 1999).

Συμπεράσματα

Το βασικό συμπέρασμα της μελέτης είναι ότι οι γονείς προτιμούν περισσότερο τις τυπικές μορφές συμμετοχής στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η πλειονότητα των γονέων δεν επιθυμεί τη συμμετοχή της στο Δ.Σ του Συλλόγου Γονέων, αλλά θέλει να παρακολουθεί το μάθημα στην τάξη και ο διευθυντής και ο δάσκαλος να τους προσκαλούν συχνότερα, για να βελτιωθεί η επικοινωνία μεταξύ τους. Σημαντικό κρίνεται το γεγονός ότι θέλουν την πρωτοβουλία για τις δραστηριότητες και τις αποφάσεις να την έχει το σχολείο σε συνεργασία με τους γονείς, δίνοντας όμως στο δάσκαλο τον πρωταρχικό ρόλο.

Η πλειονότητα των γονέων ως προς τις παιδαγωγικές συναντήσεις προτιμά το συνδυασμό ατομικών και ομαδικών συναντήσεων με την παρουσία και των δύο γονέων, οι οποίες θα γίνονται μέσα στην τάξη όποτε θέλουν οι ίδιοι να επικοινωνήσουν με το δάσκαλο για ζητήματα επίδοσης και συμπεριφοράς του παιδιού τους. Αξίζει επομένως να σημειωθεί ότι στη σχέση γονέων-σχολείου πρέπει να καθοριστούν οι ρόλοι, τα δικαιώματα, οι υποχρεώσεις και των δύο πλευρών. Ο ρόλος της σχολικής μονάδας και των εκπαιδευτικών καθίσταται σε κάθε περίπτωση καθοριστικός. Πρωταρχικά ωστόσο θα έπρεπε η πολιτεία να εντάξει στα σχολεία, μετά από συστηματική διερεύνηση, προγράμματα συνεργασίας γονέων-σχολείου, καθώς ο υπάρχων ρόλος των συλλόγων γονέων δεν φαίνεται από τα ευρήματα της έρευνας να ικανοποιεί τις ανάγκες των γονέων.

Κλείνοντας, είναι σημαντικό να αναγνωριστούν οι περιορισμοί της παρούσας έρευνας: πρώτον, το μέγεθος και ο τρόπος επιλογής του δείγματος (μεροληψία λόγω επιλογής), εξαιτίας χρονικών και οικονομικών περιορισμών, καθιστά το δείγμα μη αντιπροσωπευτικό του γενικότερου πληθυσμού και επομένως δύσκολη τη γενίκευση σ' έναν ευρύτερο πληθυσμό. Τα αποτελέσματα μπορεί να εκληφθούν ως διαγραφόμενες τάσεις και αφετηρία για περαιτέρω συζήτηση και έρευνα. Δεύτερον, ως προς το εργαλείο μέτρησης, το ερωτηματολόγιο, πρέπει να αναγνωρίσουμε ότι θέτοντας τυποποιημένες κλειστές ερωτήσεις, οι απαντήσεις που θα έχουμε είναι στα πλαίσια αναφοράς που δομήθηκαν από εμάς με συγκεκριμένες επιλογές, με περιορισμένη ευελιξία και ως μέθοδος αυτο-αναφοράς εμπεριέχει την υποκειμενικότητα, καθώς δεν ξέρουμε αν οι απαντήσεις είναι ειλικρινείς.

Η έρευνα αυτή έγινε στην προσπάθειά μας να εξετάσουμε τις προσδοκίες των γονιών για το βαθμό της συμμετοχής τους, στοχεύοντας στην αξιοποίηση των αποτελεσμάτων στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των δασκάλων και της ενημέρωσης των γονέων για μεγαλύτερη και αποτελεσματικότερη γονεϊκή συμμετοχή. Εντούτοις, για να υπάρξει πληρέστερη εικόνα των προσδοκιών των γονέων, χρειάζεται περαιτέρω έρευνα με εις βάθος συνεντεύξεις σε συνδυασμό με έρευνα σε μεγαλύτερο δείγμα γονέων.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Cambridge: Harvard University Press.
- Eccles, J., & Harold, R. (1993). Parent-school Involvement during the Early Adolescent Years. *Teachers College Record*, 94(3), 568-587. Teachers College, Columbia University.
- Epstein, J., & Becker, H. (1982). Teachers' reported practices of parent involvement: problems and possibilities. *Elementary School Journal*, 83(2), 103-113.
- Epstein, J. (1986). Parents' reactions to teacher practices of parent involvement. *Elementary School Journal*, 86(3), 277-294.
- Epstein, J. (1992). School and Family partnerships. In Alkin, M.(Ed.). *Encyclopedia of Educational Research*, 6th ed (pp.1139-1151).New York: Macmillan.
- Epstein, J., & Connors, L.J. (1994). *School, family and community partnerships in high schools* (Report No.24). Baltimore: John Hopkins University, Center on Families, Communities, Schools and Children's Learning.
- Epstein, J. (1995). School/ Family/ Community partnerships: Caring for the children we share. *Phi Delta Kappan*, 76, 701-712.
- Epstein, J.(2001).Building Bridges of Home, School and Community : The Importance of Design. *Journal of Education for Students Placed at Risk*, 6(1/2), 161-168.
- Lareau, A. (1996). Assessing Parent Involvement in Schooling: a critical analysis. In Booth A.& Dunn, J.(Eds). *Family School links:how do they affect educational outcomes?* (pp.57-64), Mahwah. NJ. Lawrence Erlbaum Associates.
- Moroz, L. (2011). *Teachers' and parents' perceptions of parent volunteering in the context of charter school in the US public school setting*. Master of Arts, Thesis, University of Minnesota.
- Pashiardis, P. (1998). Researching the characteristics of effective primary school principals in Cyprus. A qualitative approach. *Educational Management & Administration*, 26(2),117-130.
- Poulou, M., & Matsagouras, E. (2007).School-Family relations : Greek parents' perceptions of parental involvement. *International Journal about Parents in Education*,1, 83-89.
- Sanders, M., Epstein, J. L., & Tadros, L.(1999).*Family partnerships with High Schools :The parent's perspective*(Report No.32). CRESPAR.
- Seeley, D. (1984). Educational partnership and dilemmas of school-reform. *Phi Delta Kappan*,65(6), 383-388.

Ελληνόγλωσση

- Βруниώτη, Κ., Κυρίδης, Α., Σιβροπούλου–Θεοδοσιάδου, Ε., Χρυσοφίδης, Κ. (2008). *Οδηγός Γονέα ΥΠΕΠΘ*. Αθήνα: Πατάκης.
- Γεωργίου, Στ.(2000^β). Παράμετροι και συνέπειες της γονεϊκής εμπλοκής στην εκπαιδευτική διαδικασία των παιδιών τους. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 110, 56-64.
- Γεωργίου, Στ.(2000^α) *Σχέση Σχολείου- Οικογένειας και Ανάπτυξη του Παιδιού*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα.
- Δοδοντσάκης, Γ.(1999) *Γονείς και σχολείο. Συνεργασία γονέων και εκπαιδευτικών. Θεωρητική ανάλυση και εμπειρική διερεύνηση*. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Θεσσαλονίκη.
- Δοδοντσάκης, Γ.(2000) Συνεργασία γονέων και εκπαιδευτικών. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 113, 89-100.
- Ηλιού, Μ. (1999). Η καθημερινή ζωή και το μέλλον ως διακύβευμα γονέων και εκπαιδευτικών. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 108, 34-36.
- Μάνεσης, Ν. (2004). *Κοινωνικές διαφοροποιήσεις στην επικοινωνία γονέων-δασκάλου*. Αδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Ματσαγγούρας, Η.& Βέρδης, Α. (2003). Γονείς, Εταίροι στην Εκπαίδευση: Απόψεις Ελλήνων Γονέων υπό τη Σύγχρονη Προβληματική. *Επιστημονικό Βήμα*, 2, 5-23. Αθήνα: Διδακταλική Ομοσπονδία Ελλάδος.
- Συμεού, Α. (2003). Σχέσεις σχολείου - οικογένειας: έννοιες, μορφές και εκπαιδευτικές συνεπαγωγές. *Παιδαγωγική Επιθεώρηση*, 36, 101-113.
- Ψάλτη, Α., & Γαβριηλίδου, Μ. (1995). Συνεργασία Γονιών-Σχολείου: πραγματικότητα ή ουτοπία για την Ελλάδα. *Σύγχρονη Εκπαίδευση*, 85, 71-75.